

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Pénal
International pour
l'ex-Yougoslavie

SAŽETAK PRESUDE

(Isključivo za medije. Nije zvaničan dokument.)

ŽALBENO VEĆE

Hag, 23. januar 2014.

Sažetak presude Žalbanog veća u predmetu Tužilac protiv Nikole Šainovića i drugih

U nastavku je sažetak presude koju je danas pročitao sudija Liu.

Žalbena veća danas zaseda u skladu sa nalogom o rasporedu izdatim 15. novembra 2013, kao i na osnovu pravila 117(D) Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda, da bi izreklo svoju presudu u predmetu *Tužilac protiv Nikole Šainovića, Nebojše Pavkovića, Vladimira Lazarevića i Sretena Lukića*.

U skladu sa praksom Međunarodnog suda, neću pročitati tekst Žalbene presude, osim dispozitiva, već ću sažeto izneti ključna pitanja iz žalbenog postupka kao i glavne pravne zaključke Žalbenog veća. Ovaj usmeni sažetak ne predstavlja bilo koji deo službene i merodavne presude Žalbenog veća koja će u pismenoj formi biti podeljena stranama u postupku po završetku današnjeg zasedanja.

Prilikom pominjanja naziva geografskih lokacija, u pisanoj verziji presude korišćene su kako albanska, tako i bosanska/hrvatska/srpska verzija tih naziva. Isključivo u svrhe današnjeg sažetka, ja ću koristiti samo bosansku/hrvatsku/srpsku verziju.

Činjenični kontekst predmeta

Događaji kojima se ovaj predmet bavi odigrali su se u periodu između marta i juna meseca 1999. godine, a tiču se prisilnog raseljavanja albanskog stanovništva na Kosovu. Prvostepeno veće je utvrdilo da je, po početku NATO bombardovanja 24. marta 1999. godine, pokrenuta kampanja protiv albanskog stanovništva na Kosovu tokom koje su brojni kosovski Albanci prisilno raseljeni, vršena su ubistva i seksualno zlostavljanje, a džamije su namerno razarane. Prvostepeno je veće zaključilo da ni NATO bombardovanje ni postojeći oružani sukob između Oslobođilačke vojske Kosova, ili OVK, i snaga Savezne Republike Jugoslavije, ili SRJ, i Srbije nisu bili prvenstveni razlog za bekstvo stotina hiljada kosovskih Albanaca. Umesto toga, Prvostepeno veće je zaključilo da su hotimične radnje snaga SRJ i Srbije tokom nasilne kampanje prouzrokovale odlazak najmanje 700.000 kosovskih Albanaca s Kosova.

Dalje, prvostepeno veće je zaključilo da je „u vreme odigravanja krivičnih dela za koja se optuženi terete u optužnici” postojao udruženi zločinački poduhvat, ili UZP, čiji je zajednički cilj bio da se albansko stanovništvo Kosova prisilno raseli kako unutar tako i izvan Kosova, i to putem raširene i sistematske kampanje terora i nasilja. Prvostepeno veće je zaključilo da je to učinjeno da bi se obezbedilo da vlasti SRJ i Srbije zadrže trajnu kontrolu nad Kosovom. Prvostepeno veće takođe je zaključilo da su krivična dela deportacije i prisilnog premeštanja predstavljala deo zajedničkog cilja, a da krivična dela ubistva kao kršenje zakona i običaja ratovanja, i ubistva i progona putem ubistva, seksualnog zlostavljanja i razaranja ili nanošenja štete verskim objektima, kao zločin protiv čovečnosti, nisu predstavljala deo zajedničkog cilja UZP-a.

U vreme na koje se odnosi optužnica, g. Šainović bio je potpredsednik vlade SRJ; g. Pavković bio je komandant 3. Armije Vojske Jugoslavije ili VJ; g. Lazarević bio je

www.icty.org

Pratite MKSJ na [Facebooku](#), [Twitteru](#) i [YouTubeu](#)

Služba za medije/komunikacije

Churchillplein 1, 2517 JW The Hague. P.O. Box 13888, 2501 EW The Hague. Netherlands

Tel.: +31-70-512-8752; 512-5343; 512-5356

komandant Prištinskog korpusa VJ; a g. Lukić je bio načelnik štaba Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije u Prištini, takođe poznatog kao Štab MUP-a. Zajednički ću ih pominjati kao žalioce.

Prvostepeno veće je zaključilo da su g. Šainović, g. Pavković i g. Lukić učestvovali u UZP-u jer je svako od njih delio nameru da se albansko stanovništvo na Kosovu prisilno raseli, i time znatno doprineo ostvarivanju UZP-a. Što se tiče krivičnih dela koja ne potpadaju pod zajednički cilj, prvostepeno veće je zaključilo da su počinjena krivična dela ubistva i progona putem ubistva i razaranja ili nanošenja štete verskim objektima bila razumno predvidljiva za g. Šainovića, g. Pavkovića i g. Lukića. Prvostepeno veće takođe smatra da je progon počinjen putem seksualnog zlostavljanja bio razumno predvidljiv za g. Pavkovića, ali ne i za g. Šainovića i g. Lukića.

Prvostepeno veće presudilo je da je svojim učešćem u UZP-u g. Šainović počinio delo deportacije, druga nehumana dela (prisilno premeštanje), dela ubistva i progona kao zločina protiv čovečnosti i delo ubistva kao kršenje zakona i običaja ratovanja. Osuđen je na zatvorsku kaznu od 22 godine.

Prvostepeno veće je presudilo da je svojim učešćem u UZP-u g. Pavković počinio delo deportacije, druga nehumana dela (prisilno premeštanje), dela ubistva i progona kao zločina protiv čovečnosti i delo ubistva kao kršenje zakona i običaja ratovanja. Osuđen je na zatvorsku kaznu od 22 godine.

Prvostepeno veće je presudilo da je svojim učešćem u UZP-u g. Lukić počinio delo deportacije, druga nehumana dela (prisilno premeštanje), dela ubistva i progona kao zločina protiv čovečnosti i delo ubistva kao kršenje zakona i običaja ratovanja. Osuđen je na zatvorsku kaznu od 22 godine.

Prvostepeno veće je presudilo da je g. Lazarević pomagao i podržavao krivično delo deportacije i druga nehumana dela (prisilno premeštanje) kao zločine protiv čovečnosti u koje je bila uključena VJ. Prvostepeno veće je oslobodilo g. Lazarevića krivice za pomaganje i podržavanje dela ubistva kao zločina protiv čovečnosti, dela ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja i dela progona putem ubistva kao zločina protiv čovečnosti. Osuđen je na zatvorsku kaznu od 15 godina.

Svaki od žalilaca je osporio osuđujuću presudu koja mu je izrečena i visinu izrečene zatvorske kazne. Tužilaštvo je uložilo žalbu sa šest žalbenih osnova na oslobađajuće presude izrečene svakom od žalilaca po određenim tačkama optužnice, kao i u vezi sa kaznama koje su im izrečene.

Žalbeno veće je saslušalo usmenu argumentaciju strana u postupku od 11. do 15. marta 2013.

Sada prelazim na pitanja koja osporavaju žalioци i tužilaštvo, pri čemu ću se prvo osvrnuti na argumentaciju u vezi sa navodnim greškama u pogledu pravednog suđenja.

Navodi o greškama u vezi sa pravičnim suđenjem

G. Pavković i g. Lukić navode da je njihovo pravo na pravično suđenje prekršeno zbog nedostatka vremena i zbog neodgovarajućih uslova za pripremu odbrane. Na osnovu sveobuhvatne ocene načina na koji je prvostepeno veće vodilo sudski postupak, Žalbeno veće smatra da su g. Pavković i g. Lukić dobili dovoljno vremena i odgovarajuće uslove za pripremu svoje odbrane. Što se tiče preostalih tačaka koje g. Lukić osporava, Žalbeno veće smatra da Prvostepeno veće nije pogrešilo prilikom donošenja relevantnih odluka, te da nema ničega što bi ukazivalo na njegovu pristrasnost.

Navodi o greškama u vezi sa optužnicom

Sada prelazim na argumente koje su strane u postupku iznele u pogledu grešaka u vezi s optužnicom.

G. Šainović tvrdi da je Prvostepeno veće pogrešilo kada ga je osudilo kao političkog koordinatora snaga VJ i MUP-a na Kosovu jer mu taj navod nije na odgovarajući način stavljen na teret u optužnici. Žalbena veće zaključuje da izraz „politički koordinator” sam po sebi nije pravno relevantna činjenica za koju ga je trebalo teretiti u optužnici i stoga odbija žalbu g. Šainovića po tom pitanju.

G. Lazarević tvrdi da je Prvostepeno veće pogrešilo u tome što ga smatra odgovornim za deportaciju i prisilno premeštanje počinjene na području Ćireza, u opštini Srbica, na osnovu radnji koje su se odvijale van vremenskog okvira navedenog u optužnici. Žalbena veće smatra da vremenski okvir naveden u paragrafu 72(c) optužnice, kada se razmotri zajedno sa navodima u uvodnom delu istog paragrafa, predstavlja dovoljno obaveštenje o vremenskom okviru u kojem su se pomenute radnje odvijale. Žalbena veće zbog toga smatra da je g. Lazarević optužnicom bio adekvatno obavešten o datumu krivičnih dela koja mu se stavljaju na teret i, shodno tome, odbija njegovu žalbu u vezi sa navodnim nedostacima u optužnici.

G. Lukić tvrdi da je Prvostepeno veće pogrešilo proglašivši ga odgovornim za ubistvo žrtava koje nisu nabrojane u optužnici. Pošto je proučilo argumentaciju strana u postupku, Žalbena veće je utvrdilo je da samo četiri žrtve ubistva, o kojem g. Lukić govori, nisu poimence pomenute u prilogima optužnici. S obzirom na okolnosti u ovom predmetu, uključujući veliki broj žrtava prema navodima iz optužnice, kao i udaljenost g. Lukića od samih ubistava i činjenicu da prilozi optužnici nisu zamišljeni kao iscrpan spisak žrtava, Žalbena veće smatra da propust da se navedu imena datih žrtava ne predstavlja nedostatak u optužnici. Stoga Žalbena veće odbija deo žalbe g. Lukića relevantan za to pitanje.

Tužilaštvo tvrdi da je prvostepeno veće načinilo pravnu grešku kada je utvrdilo da se konkretni slučajevi deportacije i prisilnog premeštanja koji su detaljno navedeni u 72. paragrafu optužnice ne stavljaju optuženima na teret kao oblici progona po tački 5. optužnice. Žalbena veće smatra da je tužilaštvo propustilo da uloži prigovor u vezi sa načinom na koji je prvostepeno veće protumačilo optužnicu u vreme kada je to razumno moglo da učini. Dalje, Žalbena veće smatra da se tužilaštvo odreklo prava da iznese dati argument u žalbenom postupku. Stoga Žalbena veće odbacuje žalbu Tužilaštva u delu relevantnom za to pitanje.

Žalbena veće napominje da se optuženi u optužnici ne terete za krivična dela deportacije i druga nehumana dela (prisilno premeštanje) počinjena u Tušilju u opštini Srbica 29. marta 1999. godine. Stoga je optužnica u tom pogledu nepotpuna, a pomenuti nedostatak nije uklonjen ni naknadno. Žalbena veće smatra da su propust da se navede događaj u Tušilju i činjenica da, usled tog tog propusta, žalisci nisu bili na valjan način obavešteni, išli na štetu optuženih i da su im u znatnoj meri umanjili mogućnost da pripreme svoju odbranu. Shodno tome, Žalbena veće poništava osuđujuće presude g. Šainoviću, g. Pavkoviću, g. Lazareviću i g. Lukiću u delu koji se odnosi na događaj u Tušilju od 29. marta 1999. godine.

Navodi o greškama u vezi sa opštim uslovom postojanja *mens rea* iz člana 5. Statuta

G. Pavković osporava nekoliko zaključaka Pretresnog veća u vezi sa opštim uslovom postojanja *mens rea* u pogledu zločina protiv čovečnosti. Po mišljenju Žalbenog veća, da bi se zadovoljio opšti uslov postojanja *mens rea* iz člana 5. Statuta Međunarodnog suda, optuženi je morao da zna za napad na civilno stanovništvo, a njegove radnje su morale da

budu sastavni deo datog napada, ili da je bar morao da se izloži riziku da njegove radnje budu sastavni deo datog napada. Iz razloga navedenih u presudi, Žalbeno veće ne nalazi nikakvu pravnu grešku u zaključcima Pretresnog veća relevantnim za to pitanje. Shodno tome, Žalbeno veće odbija žalbu g. Pavkovića s tim u vezi.

Krivična dela u osnovi

Prvostepeno veće je zaključilo da su u svih 13 opština u kojima su počinjena konkretna krivična dela za koja se optuženi terete, snage SRJ i Srbije hotimično i prisilno raseljavale civile, kosovske Albance, kako na Kosovu tako i izvan njega. Prvostepeno veće takođe smatra da su tokom prisilnog raseljavanja kosovskih Albanaca snage SRJ i Srbije ubile najmanje 600 osoba, razorile ili oštetile džamije i seksualno zlostavljale kosovske Albanke.

G. Lazarević i g. Lukić osporavaju zaključke Pretresnog veća o tome da su Snage SRJ i Srbije počinile prisilno raseljavanje. Žalbeno veće smatra da, uz izuzetak dve lokacije, g. Lazarević i g. Lukić nisu pokazali da postoji greška u pravnim zaključcima prvostepenog veća. Prema mišljenju Žalbenog veća, jedino kada su u pitanju mesta Kačanik i Turićevac nijedan razumni presuditelj o činjenicama nije mogao da konstatuje, kao jedini razuman zaključak koji se dâ izvesti, da su pripadnici snaga VJ, u slučaju Kačanika, i pripadnici VJ i MUP-a, u slučaju Turićevca, prouzrokovali raseljavanje stanovništva. Shodno tome, Žalbeno veće prihvata argument g. Lazarevića i poništava osuđujuću presudu koja mu je izrečena u vezi sa događajem koji se odigrao u Kačaniku. Žalbeno veće takođe poništava osuđujuće presude izrečene g. Šainoviću, g. Pavkoviću, g. Lazareviću i g. Lukiću u vezi sa događajem u Turićevcu.

Tužilaštvo je uložilo žalbu na oslobađajuću presudu koju je Prvostepeno veće izreklo g. Lazareviću u vezi sa selima na području tri opštine. S tim u vezi, tužilaštvo tvrdi da je prvostepeno veće pogrešilo jer nije primenilo sopstvene zaključke o tome da je VJ učestvovala u deportaciji i prisilnom premeštanju kao zločinu protiv čovečnosti na datim lokacijama.

U II tomu prvostepene presude, Pretresno veće je utvrdilo da su snage MUP-a i VJ prisilno raselile kosovske Albance iz sela u opštinama Kosovska Mitrovica, Prizren i Uroševac. Međutim, u III tomu prvostepene presude, Prvostepeno veće nije ustanovilo da je g. Lazarević odgovoran za pomaganje i podržavanje krivičnih dela prisilnog raseljavanja na tim lokacijama, navodeći da je ta krivična dela počinio MUP bez učešća VJ. Podsećajući da prvostepenu presudu treba čitati u celini, Žalbeno veće konstatuje da navedena tvrdnja Pretresnog veća veća u III tomu prvostepene presude predstavlja previd i da je Pretresno veće pogrešilo kada nije primenilo sopstveni činjenični nalaz o tome da je VJ bila uključena u počinjenje tih krivičnih dela. Shodno tome, Žalbeno veće delimično prihvata žalbu Tužilaštva. Međutim, Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Ramaroson, odbija da donese nove osuđujuće presude u žalbenom postupku.

Pored toga, Prvostepeno veće je utvrdilo da su snage VJ i MUP-a ukupno ubile najmanje 600 osoba tokom svojih operacija prisilnog raseljavanja albanskih civila na Kosovu. G. Lukić iznosi nekoliko osnova po kojima osporava zaključke Pretresnog veća u vezi s tim ubistvima, uključujući zaključke koji se odnose na identifikaciju žrtava i uzroke njihove smrti.

Žalbeno veće smatra da argumentacija g. Lukića ima merituma jedino kada je reč o ubistvima počinjenim tokom operacije u dolini Reke u opštini Đakovica. Konkretno, g. Lukić tvrdi da su neke od 287 žrtava za koje je prvostepeno veće utvrdilo da su ubijene u toku operacije u dolini Reke možda bile borci. Žalbeno veće napominje da prvostepeno veće nije utvrdilo da li je u vreme smrti svaka od ovih žrtava bila civil koji nije učestvovao u neprijateljstvima, kao ni da li je bila van stroja. Žalbeno veće smatra da je, u

nedostatku dovoljnih dokaza o okolnostima i statusu svake od žrtava, prvostepeno veće pogrešilo kada je zaključilo da svih 287 ubistava počinjenih tokom operacije u dolini Reke predstavljaju ubistvo kao zločin protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja. Pošto je pregledalo relevantni dokazni materijal, Žalbeno veće se uverilo da je za samo 13 ubijenih osoba dokazano van svake razumne sumnje da u trenutku smrti nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima ili da su bile van stroja. Stoga Žalbeno veće poništava osuđujuće presude izrečene g. Pavkoviću i g. Lukiću za ubistvo po članu 3. i 5. Statuta, a u vezi sa 274 od 287 kosovskih Albanaca za koje je utvrđeno da su ubijeni. Žalbeno veće odbacuje ostale argumente kojima g. Lukić osporava zaključke prvostepenog veća u vezi sa ubistvom.

Što se tiče zaključaka Pretresnog veća o počinjenom seksualnom zlostavljanju, Tužilaštvo tvrdi da je prvostepeno veće pogrešilo kada nije utvrdilo da je silovanje K31, K14 i K62 u Prištini počinjeno sa namerom da se one diskriminišu i da to zbog toga predstavlja progon. Prvostepeno veće je zaključilo da tužilaštvo nije iznelo nikakve dokaze iz kojih bi se mogao izvesti zaključak da su počinioci silovanja imali diskriminatornu nameru, iako je zaključilo da su snage VJ i MUP-a počinile silovanja u toku operacije uklanjanja velikog broja kosovskih Albanaca iz Prištine. Žalbeno veće smatra da prvostepeno veće nije ispravno razmotrilo kontekst u kojem su se silovanja odigrala i da je pogrešilo kada je zaključilo da nema dokaza na osnovu kojih se da zaključiti da su počinioci imali diskriminatornu nameru. Žalbeno veće se uverilo da jedini razuman zaključak koji se može izvući iz dokaza izvedenih tokom suđenja glasi da su pripadnici VJ i MUP-a imali diskriminatornu nameru kada su silovali K31, K14 i K62, kao i da navedena dela predstavljaju progon kao zločin protiv čovečnosti. Žalbeno veće stoga delimično prihvata žalbu Tužilaštva.

Udruženi zločinački poduhvat

Sada ću se osvrnuti na tvrdnje g. Šainovića, g. Pavkovića i g. Lukića u vezi sa njihovom individualnom krivičnom odgovornošću u okviru odgovornosti za UZP. Prvo ću se osvrnuti na njihovo osporavanje zajedničkog cilja UZP-a, a potom ću govoriti o argumentaciji koju iznose u vezi sa svojim učešćem u UZP-u.

Postojanje zajedničkog plana, namere ili cilja

G. Šainović, g. Pavković i g. Lukić tvrde da je prvostepeno veće pogrešilo kada je zaključilo da je van svake razumne sumnje utvrđeno da je postojao zajednički cilj koji su delili svi članovi UZP-a u vreme kada su počinjena krivična dela navedena u optužnici, a koji je predstavljao ili uključivao počinjenje datih krivičnih dela shodno odredbama Statuta, kao i da je taj zajednički cilj bio da se određeni broj kosovskih Albanaca prisilno raseli, kako unutar Kosova tako i izvan njega.

Žalbeno veće konstatuje da je prvostepeno veće izvelo zaključke o počinjenju zločina za koje se optuženi terete u optužnici, a u vezi sa događajima koji su se odigrali počev od 24. marta pa do kraja maja 1999. godine. Prema tome, po shvatanju Žalbenog veća, zaključci Pretresnog veća o postojanju zajedničkog cilja odnose se na razdoblje tokom kojeg su se ta krivična dela odigrala, odnosno od 24. marta do kraja maja 1999. godine.

Žalbeno veće podseća da je prvostepeno veće, izvukavši zaključak o postojanju zajedničkog plana na osnovu nekoliko faktora, ipak pridalo najveći značaj obrascu po kojem su kosovski Albanci prisilno raseljavani, a njihove lične isprave konfiskovane. G. Šainović, g. Pavković i g. Lukić nisu uspeli da pokažu da je prvostepeno veće pogrešilo u svojoj oceni dokaza koji se odnose na ova dva faktora. Žalbeno veće smatra da su dokazi koji se odnose na ova dva faktora dovoljni da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao da konstatuje, kao jedini razuman zaključak koji bi se da izvesti, da je postojao

zajednički cilj, kao što je to zaključilo i prvostepeno. Žalbeno veće stoga u celini odbacuje argumentaciju g. Šainovića, g. Pavkovića i g. Lukića koja se odnosi na zaključak Pretresnog veća u vezi sa postojanjem zajedničkog cilja.

Postojanje i ovlašćenja Zajedničke komande

Sada ću preći na argumente koje g. Šainović, g. Pavković i g. Lukić iznose u odnosu na telo poznato kao "Zajednička komanda za Kosovo i Metohiju" ili, jednostavno, "Zajednička komanda".

Prvostepeno veće je utvrdilo da je telo poznato pod nazivom Zajednička komanda, a u čijem su sastavu bili političari i pripadnici VJ i MUP-a, osnovano približno u junu 1998. godine, kao i da je to telo imalo uticaja na snage VJ i MUP-a na Kosovu i igralo određenu ulogu u koordinisanju pomenutih snaga u drugoj polovini 1998. i u prvoj polovini 1999. godine. Prvostepeno veće je razmotrilo pojedinačne uloge koje su g. Šainović, g. Pavković i g. Lukić imali u koordinisanju snaga VJ i MUP-a posredstvom Zajedničke komande kako bi izvelo zaključke o njihovoj nameri i doprinosu koji su dali ostvarivanju zajedničkog cilja UZP-a. Iz razloga iznetih u presudi, Žalbeno veće smatra, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, da g. Šainović, g. Pavković i g. Lukić nisu pokazali da postoji greška u zaključcima Pretresnog veća koji se odnose na postojanje i ovlašćenja Zajedničke komande. Shodno tome, Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, odbacuje njihove argumente u vezi sa ovim pitanjem.

Učešće g. Šainovića u UZP-u

Sada ću se osvrnuti na argumente kojima g. Šainović osporava zaključke Pretresnog veća da je dao značajan doprinos ostvarivanju zajedničkog cilja UZP-a i da je delio nameru da se izvrši prisilno raseleljavanje dela albanskog stanovništva na Kosovu.

Ocenjujući učešće g. Šainovića u UZP-u, prvostepeno veće je zaključilo da je on *de facto* imao široka ovlašćenja kako nad Vojskom Jugoslavije, tako i nad snagama MUP-a na Kosovu, i da je bio ključna veza između tadašnjeg predsednika SRJ Slobodana Miloševića, koji se nalazio u Beogradu, i jedinica VJ i MUP-a koje su dejstvovala na Kosovu. Shodno tome, Prvostepeno veće je zaključilo da je g. Šainović imao ulogu političkog koordinatora snaga na Kosovu.

Žalbeno veće je zaključilo, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, da g. Šainović nije pokazao da postoji greška u zaključku Pretresnog veća da je on 1999. godine bio jedan od najbližih i najpoverljivijih saradnika Slobodana Miloševića. Dalje, Žalbeno veće je zaključilo da Šainović nije pokazao da postoji bilo kakva greška u zaključcima prvostepenog veća koji se odnose na njegovu rukovodeću ulogu na sastancima Zajedničke komande tokom 1998. godine, njegovo učestvovanje na sastancima održanim 1998. na kojima se raspravljalo o Planu za suzbijanje terorizma na Kosovu, njegov položaj predsednika Komisije za saradnju sa Verifikacionom misijom na Kosovu, njegove kontakte s Ibrahimom Rugovom, i njegovo učestvovanje na sastanku Štaba MUP-a održanom 4. aprila 1999. godine. Žalbeno veće dalje je zaključilo, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, da g. Šainović nije pokazao da postoji greška u zaključcima Pretresnog veća koji se odnose na sastanak sa Miloševićem održan 4. maja 1999, na sastanak u Štabu MUP-a održan 7. maja 1999, i na sastanak Zajedničke komande održan 1. juna 1999. Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, odbacuje i Šainovićeve argumente koji se odnose na njegovu ulogu čoveka zaduženog za vezu sa snagama VJ i MUP-a, kao i na uticaj koji je on na njih imao. Žalbeno veće takođe smatra da g. Šainović nije pokazao da je prvostepeno veće pogrešilo kada je zaključilo da je on mogao da podnosi predloge, daje sugestije i izdaje uputstva.

Iako smatra da je Prvostepeno veće pogrešilo kada se oslonilo na prisustvo g. Šainovića na sastanku sa Zlatomirom Pešićem održanom 13. aprila 1999, Žalbeno veće smatra, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, da ta greška prvostepenog veća ne utiče na njegov zaključak da je 1999. godine g. Šainović i dalje bio čovek zadužen za vezu između VJ i MUP-a s jedne strane i Miloševića s druge.

Štaviše, Žalbeno veće smatra, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, da g. Šainović nije pokazao da je prvostepeno veće pogrešilo kada je zaključilo da je on imao široka ovlašćenja nad snagama VJ i MUP-a, da je nastupao kao politički koordinator tih snaga kako 1998. tako i 1999. godine, kao i da je njegov doprinos zajedničkom cilju bio značajan.

Prvostepeno veće dalje je zaključilo da je 1998. godine g. Šainović bio i te kako svestan raseljavanja i zločina koji su se odigrali na Kosovu, kao i da je tokom cele 1999. godine nastavio da dobija informacije o počinjenju zločina, uključujući i prisilno raseljavanje. Po mišljenju Žalbenog veća, razumni presuditelj o činjenicama je mogao da izvede zaključak da je g. Šainović imao nameru da se 1999. godine deo kosovskih Albanaca prisilno raseli. Žalbeno veće, u tom pogledu, potvrđuje zaključak prvostepenog veća prema kojem su Šainovićeve izjave u kojima on insistira na sprečavanju i kažnjavanju zločina predstavljale samo „zamazivanje očiju”.

Shodno tome, Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, potvrđuje zaključak prvostepenog veća da je g. Šainović učestvovao u UZP-u.

Pored toga, g. Šainović osporava zaključak prvostepenog veća da je odgovoran za krivična dela ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja, kao i za ubistvo i progon putem ubistva i razaranja ili nanošenja štete verskim objektima, kao zločin protiv čovečnosti na osnovu III kategorije UZP-a. Žalbeno veće smatra da je prvostepeno veće, kada je izvelo ovaj zaključak, pogrešno primenilo viši stepen predvidljivosti od onog koji se traži prema ispravnom pravnom kriterijumu. Žalbeno veće dalje smatra da je prvostepeno veće, prilikom ocenjivanja da li je za g. Šainovića ubistvo bilo predvidljivo, pogrešilo kada je zaključilo da je on znao da se na nekoliko lokacija vrše ubistva.

Međutim, u svetlu ostalih činjenica koje je utvrdilo Prvostepeno veće, a u odnosu na koje je primenjen ispravan pravni kriterijum, Žalbeno veće se uverilo, uz suprotno mišljenje sudije Liua, da je počev od 7. maja 1999. godine g. Šainović mogao predvideti da bi moglo doći do ubistava i da je voljno preuzeo taj rizik. Shodno tome, Žalbeno veće delimično prihvata žalbu g. Šainovića i poništava osuđujuću presudu za ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja, kao i za ubistvo i progon putem ubistva kao zločin protiv čovečnosti, počinjene pre 7. maja 1999. na osnovu III kategorije UZP-a. Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Liua, potvrđuje osuđujuću presudu protiv g. Šainovića za ubistvo (kao kršenje zakona i običaja ratovanja, i za ubistvo i progon putem ubistva kao zločin protiv čovečnosti), počinjeno u Dubravi oko 25. maja 1999. na osnovu III kategorije UZP-a. Pored toga, Žalbeno veće smatra da g. Šainović nije pokazao da postoji greška u utvrđenim činjenicama na koje se prvostepeno veće oslanja u zaključku da je za njega bilo predvidljivo da će se činiti progon putem razaranja ili nanošenja štete verskim objektima i da je on voljno preuzeo taj rizik. Budući da je dostignut viši stepen predvidljivosti, iz toga nužno sledi da je ispunjen i niži stepen predvidljivosti. Shodno tome, argumenti g. Šainovića se odbacuju.

Učešće g. Pavkovića u UZP-u

Sada ću se osvrnuti na argumente kojima g. Pavković osporava zaključke Pretresnog veća da je dao značajan doprinos zajedničkom cilju UZP-a i imao nameru da prisilno raseli kosovske Albance. On osporava i zaključke Pretresnog veća prema kojima mu se može pripisati odgovornost kako za zločine VJ, tako i za zločine MUP-a.

Pri izvođenju zaključaka, prvostepeno veće je uzelo u obzir da je u celom periodu tokom kojeg su činjeni zločini g. Pavković, između ostalih, naređivao i podržavao operacije VJ na Kosovu, uključujući zajedničke operacije s MUP-om, mobilisao vojnike i komandovao im za vreme datih operacija. Prvostepeno veće je uzelo u obzir i to da je g. Pavković doprineo stvaranju i održavanju atmosfere nekažnjivosti nepotpunim izveštavanjem o zločinima koje su počinile snage pod njegovom kontrolom, kao i nepreduzimanjem efikasnih mera u vezi s tim informacijama, a što je podstaklo činjenje zločina od strane snaga pod kontrolom učesnika u UZP-u. Pored toga, prvostepeno veće je uzelo u obzir Pavkovićev bliski radni odnos sa Slobodanom Miloševićem tokom 1998. i 1999. godine koji mu je omogućavao da zaobilazi komandni lanac VJ. Prvostepeno veće je dalje konstatovalo da je g. Pavković znao za zločine koje su činili pripadnici VJ i MUP 1998. i 1999. godine, kao i za navode o tome.

Žalbena veće smatra da je prvostepeno veće pogrešilo u zaključku da je g. Pavković doprineo UZP-u *pre* nego što je postojao zajednički cilj, i to time što je bio uključen u proces naoružavanja nealbanskog stanovništva i razoružavanja albanskog stanovništva na Kosovu, kao i time što je razmeštio dodatne snaga VJ na Kosovu, kršeći pritom sporazume postignute u oktobru 1998. Uprkos tome, Žalbena veće smatra da ove greške ne utiču na opšti zaključak prvostepenog veća da je g. Pavković dao značajan doprinos UZP-u jer se taj zaključak zasniva na nizu drugih dokaza, uključujući i druge postupke g. Pavkovićeve koji su se nastavili tokom 1999. godine

Ostali argumenti g. Pavkovića nisu pokazali da je prvostepeno veće pogrešilo u svom zaključku da je on značajno doprineo zajedničkom cilju UZP-a i da je imao nameru da prisilno raseli stanovništvo kosovskih Albanaca. Stoga se ti njegovi argumenti odbacuju. Pored toga, g. Pavković nije pokazao da je prvostepeno veće pogrešilo u zaključku da se g. Pavkoviću mogu pripisati i zločini snaga VJ i zločini snaga MUP-a na osnovu I kategorije UZP-a. Argumenti koje je on u vezi s tim izneo takođe se odbacuju.

Shodno tome, Žalbena veće potvrđuje zaključak Pretresnog veća da je g. Pavković učestvovao u UZP-u.

Pored toga, g. Pavković osporava zaključak prvostepenog veća da je odgovoran za zločin ubistva kao kršenje zakona i običaja ratovanja, i za ubistvo i progon putem ubistva, seksualnog zlostavljanja i razaranja ili nanošenja štete verskim objektima kao zločin protiv čovečnosti na osnovu III kategorije UZP-a.

Kao što je već rečeno u odnosu na g. Šainovića, Žalbena veće smatra da je prvostepeno veće, izvodeći zaključke o III kategoriji UZP-a, pogrešno primenilo viši stepen predvidljivosti od onog koji se traži prema ispravnom pravnom kriterijumu. Žalbena veće smatra da g. Pavković nije pokazao da postoji greška u utvrđenim činjenicama na koje se prvostepeno veće oslanja u svom zaključku o predvidljivosti relevantnih zločina i riziku koji je on preuzeo. Shodno tome, Žalbena veće konstatuje da pogrešna primena prava od strane Pretresnog veća u vezi sa stepenom predvidljivosti nema nikakvog uticaja na osuđujuću presudu izrečenu g. Pavkoviću. Dalji argumenti g. Pavkovića takođe ne pokazuju da je prvostepeno veće pogrešilo kada je zaključilo da mu se mogu pripisati i zločini koji nisu obuhvaćeni zajedničkim ciljem. Shodno tome, Žalbena veće odbacuje argumente g. Pavkovića o njegovoj odgovornosti po III kategoriji UZP-a.

Učešće g. Lukića u UZP-u

Sada ću se osvrnuti na argumente kojima g. Lukić osporava zaključke prvostepenog veća o svojoj ulozi načelnika štaba MUP-a, svom učešću u ostvarivanju zajedničkog cilja UZP-a i doprinosu koji je tome dao, kao i o tome da je imao nameru da prisilno raseli stanovništvo kosovskih Albanaca.

Prvostepeno veće je zaključilo da je g. Lukić dao značajan doprinos UZP-u kao *de facto* komandant snaga MUP-a razmeštenih na Kosovu od sredine 1998. do sredine 1999, kao spona između kreatora politike u Beogradu i onih na terenu na Kosovu, i direktnim učestvovanjem u procesu planiranja i nastojanja da se obezbedi da svakodnevno delovanje raznih snaga MUP-a bude u skladu s tim planovima.

Žalbeno veće smatra da je prvostepeno veće pogrešilo u zaključku da je g. Lukić doprineo UZP-u *pre* nego što je postojao zajednički cilj i to time što je učestvovao u procesu naoružavanja nealbanskog stanovništva i razoružavanja albanskog stanovništva na Kosovu. Uprkos tome, Žalbeno veće smatra da ova greška ne utiče na zaključak Pretresnog veća da je g. Lukić dao značajan doprinos UZP-u jer se taj zaključak zasniva na nizu drugih dokaza, uključujući i druge postupke g. Lukića u svojstvu načelnika Štaba MUP-a tokom 1999. godine. Žalbeno veće smatra da g. Lukić nije pokazao da je prvostepeno veće pogrešilo u ostalim zaključcima u pogledu nadležnosti Štaba MUP-a, njegove uloge kao načelnika Štaba MUP-a i njegovog doprinosa UZP-u.

Prilikom izvođenja zaključka da je g. Lukić delio nameru drugih učesnika UZP-a da prisilno raseli stanovništvo kosovskih Albanaca, prvostepeno veće je između ostalog uzelo u obzir i informacije koje je g. Lukić primio 1998. i 1999. godine. Imajući u vidu zaključke prvostepenog veća o tome da je g. Lukić znao za ozbiljne optužbe u vezi s kažnjivim radnjama različitih snaga na Kosovu sredinom i krajem 1998, kao i da je imao saznanja o činjenju zločina i masovnom odlasku civilnog stanovništva 1999. godine, Žalbeno veće smatra da je zaključak prvostepenog veća da je Lukić znao za zločine, a koji se zasniva na sveukupnim dokazima, razuman. Odbacuju se preostali argumenti kojima g. Lukić osporava zaključke prvostepenog veća o tome da je imao nameru da prisilno raseli deo albanskog stanovništva Kosova.

Prema tome, Žalbeno veće potvrđuje zaključak prvostepenog veća da je g. Lukić učestvovao u UZP-u.

G. Lukić osporava i zaključak prvostepenog veća da je odgovoran na osnovu III kategorije UZP-a za zločin ubistva kao kršenje zakona i običaja ratovanja, kao i za ubistvo i progon putem ubistva i razaranja ili nanošenja štete verskim objektima kao zločin protiv čovečnosti. Kao što je već rečeno u odnosu na g. Šainovića i g. Pavkovića, Žalbeno veće smatra da je prvostepeno veće, izvodeći zaključke o III kategoriji UZP-a, pogrešno primenilo viši stepen predvidljivosti od onog koji se traži prema ispravnom pravnom kriterijumu. Žalbeno veće dalje smatra da je prvostepeno veće, prilikom ocenjivanja da li je za g. Lukića ubistvo bilo predvidljivo, pogrešilo kada se oslonilo na informacije koje je on dobio o događaju u Gornjem Obrinju.

U svetlu ostalih činjenica koje je utvrdilo prvostepeno veće, a imajući u vidu primenu ispravnog pravnog kriterijuma, Žalbeno veće delimično prihvata žalbu g. Lukića koja se odnosi na njegovu odgovornost za ubistvo na osnovu III kategorije UZP-a i poništava osuđujuću presudu koja mu je izrečena za ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja, kao i za ubistvo i progon putem ubistva kao zločin protiv čovečnosti, počinjeno pre ili na dan 1. aprila 1999. na osnovu III kategorije UZP-a. Žalbeno veće potvrđuje osuđujuću presudu izrečenu g. Lukiću za ubistvo, počinjeno u Korenici i Meji 27. aprila 1999, nedaleko od Gornjeg Sudimlja, a u vezi sa konvojem od 2. i 3. maja 1999, i u Dubravi oko 25. maja 1999. na osnovu III kategorije UZP-a. Žalbeno veće dalje smatra da g. Lukić nije pokazao da je prvostepeno veće pogrešilo kada je donelo zaključak o njegovoj odgovornosti za razaranja ili nanošenja štete verskim objektima na osnovu III kategorije UZP-a.

Žalba Tužilaštva u odnosu na III kategoriju UZP-a

Sada ću se osvrnuti na žalbu Tužilaštva na oslobađajuću presudu izrečenu g. Šainoviću i g. Lukiću za progon putem seksualnog zlostavljanja počinjen u Belegu, Čirezu i

Prištini na osnovu odgovornosti po III kategoriji UZP-a, kao i na oslobađajuću presudu izrečenu g. Pavkoviću za progon putem seksualnog zlostavljanja počinjen u Prištini na osnovu III kategorije UZP-a.

Što se tiče g. Šainovića i g. Lukića, Tužilaštvo tvrdi da je Prvostepeno veće pogrešno primenilo pravo time što je primenilo pogrešan pravni kriterijum za utvrđivanje *mens rea* za III kategoriju UZP-a. Tužilaštvo traži da Žalbeno veće primeni ispravan pravni kriterijum na činjenice u ovom predmetu i osudi g. Šainovića i g. Lukića za progon putem seksualnog zlostavljanja. Kada je o g. Pavkoviću reč, Tužilaštvo tvrdi da bi Žalbeno veće trebalo da ga osudi za progon putem seksualnog zlostavljanja počinjen u Prištini na osnovu III kategorije UZP-a.

Kao što je već objašnjeno u odnosu na žalbu g. Šainovića, g. Pavkovića i g. Lukića, Žalbeno veće smatra da je prvostepeno veće pogrešno primenilo pravo kada je zaključilo da za optuženog mora da bude predvidljivo da će zločin „biti počinjen“ kako bi nastupila odgovornost po III kategoriji UZP-a. Ispravan pravni kriterijum za utvrđivanje *mens rea* za III kategoriju UZP-a zahteva da za optuženog bude predvidljivo da bi takav zločin mogao da poćini neki učesnik UZP-a, ili jedna ili više osoba koje neki učesnik UZP-a koristi za izvršavanje elementa *actus reus* zloćina koji su deo zajedničkog cilja, kao i da je optuženi voljno preuzeo rizik da bi do takvog zloćina moglo da dođe time što je pristupio poduhvatu ili nastavio da u njemu učestvuje. Prema tome, Žalbeno veće je na dokaze u spisu primenilo ispravan pravni standard za utvrđivanje *mens rea* za III kategoriju UZP-a. Kada je reć o g. Šainoviću, Žalbeno veće smatra, uz suprotno mišljenje sudije Liua, da je za njega bilo predvidljivo da bi progon putem seksualnog zlostavljanja mogao biti poćinjen u Belegu, Ćirezu i Prištini, i da je on voljno preuzeo taj rizik. Što se tiče g. Lukića, Žalbeno veće smatra da je za njega bilo predvidljivo da bi progon putem seksualnog zlostavljanja mogao biti poćinjen u Belegu, Ćirezu i Prištini, i da je on voljno preuzeo taj rizik. Što se tiče g. Pavkovića, Žalbeno veće smatra da je za njega bilo predvidljivo da bi progon putem seksualnog zlostavljanja mogao biti poćinjen u Prištini i da je on voljno preuzeo taj rizik.

Shodno tome, Žalbeno veće prihvata relevantni deo žalbe tužilaštva i smatra, uz suprotno mišljenje sudije Liua kada je reć o g. Šainoviću, da je prvostepeno veće pogrešilo što g. Šainovića i g. Lukića nije proglasilo odgovornim za progon putem seksualnog zlostavljanja kao zloćin protiv ćovećnosti u Belegu, Ćirezu i Prištini. Žalbeno veće dalje smatra da je prvostepeno veće pogrešilo što g. Pavkovića nije proglasilo odgovornim za progon putem seksualnog zlostavljanja kao zloćin protiv ćovećnosti u Prištini. Međutim, Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Ramaroson, odbija da donese nove osuđujuće presude u žalbenom postupku.

Pomaganje i podržavanje

Osuđujuća presuda protiv g. Lazarevića za pomaganje i podržavanje

Sada ću se osvrnuti na argumente kojima g. Lazarević osporava zaključke prvostepenog veća prema kojima da je imao *actus reus* i *mens rea* za pomaganje i podržavanje zloćina deportacije i nehumanih dela (prisilno premeštanje).

Pozivajući se na drugostepenu presudu u predmetu *Perišić*, g. Lazarević tvrdi da je prvostepeno veće pogrešilo što nije utvrdilo da li su njegovi navodni postupci i propusti bili konkretno usmereni na pomaganje deportacije i prisilnog premeštanja, i što je usled toga zaključilo da je on pomagao i podržavao te zloćine.

Žalbeno veće se ne slaže s mišljenjem iznetim u drugostepenoj presudi u predmetu *Perišić* da drugostepene presude u predmetima *Mrkšić i Šljivanćanin* i *Lukić i Lukić* idu u prilog stavu da je konkretna usmerenost element koji obeležava *actus reus* pomaganja i podržavanja. Iz razloga koji se iznose u presudi, Žalbeno veće smatra da se drugostepene

presude u predmetima *Mrkšić i Šljivančanin* i *Lukić i Lukić* s jedne strane, i drugostepena presuda u predmetu *Perišić* s druge, razilaze po pitanju toga da li je konkretna usmerenost element koji obeležava *actus reus* odgovornosti za pomaganje i podržavanje. Žalbeno veće podseća da, u slučajevima kada se suoči sa protivurečnim prethodnim odlukama, ima obavezu da utvrdi koju će odluku slediti, ili da odstupa od obe odluke iz ubedljivih razloga i u interesu pravde. S obzirom na nepodudarnosti u pomenutim presudama, Žalbeno veće će, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, utvrditi ispravan pristup.

U tom cilju, Žalbeno veće je pažljivo proučilo jurisprudenciju ovog Međunarodnog suda i Međunarodnog suda za Ruandu, kao i međunarodno običajno pravo, i zaključilo, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, da „konkretna usmerenost“ nije element koji obeležava odgovornost za pomaganje i podržavanje. Shodno tome, Žalbeno veće, uz suprotno mišljenje sudije Tuzmukhamedova, odbacuje pristup koji je usvojen u drugostepenoj presudi u predmetu *Perišić* jer taj pristup stoji u direktnoj i bitnoj protivurečnosti sa prevladavajućom jurisprudencijom koja određuje *actus reus* odgovornosti za pomaganje i podržavanje, kao i sa međunarodnim običajnim pravom koje se na to odnosi.

S obzirom na gorenavedeno, Žalbeno veće smatra da prvostepeno veće, kada je ocenjivalo *actus reus* pomaganja i podržavanja, nije bilo dužno da utvrdi da li su postupci g. Lazarevića bili konkretno usmereni na pomaganje, podsticanje ili davanje moralne podrške činjenju zločina od strane VJ. Zato se odbacuju argumenti u kojima se tvrdi suprotno.

G. Lazarević takođe tvrdi da je prvostepeno veće pogrešilo kada je ustanovilo da je on pružao praktičnu pomoć, ohrabrenje i moralnu podršku snagama VJ koje su učestvovala u prisilnom premeštanju i da su njegovi postupci imali znatnog uticaja na počinjenje zločina. Prvo, on osporava zaključke Veća u vezi sa svojom uključenošću i učestvovanjem u planiranju i sprovođenju zajedničkih operacija MUP-a i VJ na Kosovu 1999. godine. Žalbeno veće konstatuje da je, prilikom ocene Lazarevićevih postupaka, prvostepeno veće pogrešilo oslonivši se na činjenicu da je on izdao naređenje “Grom 3” jedinicama Prištinskog korpusa 7. februara 1999. godine, budući da u vreme kada je pomenuto naređenje izdato nije imao potrebnu *mens rea*. Međutim, s obzirom na druge dokaze na koje se prvostepeno veće oslonilo, Žalbeno veće konstatuje da ta greška ne utiče na zaključke prvostepenog veća o učestvovanju g. Lazarevića u planiranju i sprovođenju zajedničkih operacija na Kosovu.

G. Lazarević takođe osporava zaključke Pretresnog veća o tome da je propustio da preduzme odgovarajuće mere kako bi se postarao za sprovođenje propisne istrage o teškim krivičnim delima koja su počinili pripadnici VJ i da je, tim propustom, izvršio pomaganje i podržavanje dela prisilnog premeštanja koje su počinile snage VJ. Žalbeno veće smatra da to što je g. Lazarević propustio da preduzme istražne i kaznene mere da bi se sprečilo počinjenje dela prisilnog premeštanja možda jeste imalo uticaja na sposobnost vojnog tužioca da krivično goni počionce datih krivičnih dela, ali da se na osnovu tog propusta po sebi ne može izvesti zaključak o krivičnoj odgovornosti za pomaganje i podržavanje. Naime, da bi se ispunili zahtevi za *actus reus* u pomaganju i podržavanju, neophodno je dokazati da je svaki popust pomenute vrste znatno doprineo daljem činjenju dela prisilnog premeštanja. S obzirom na izostanak takve analize u prvostepenoj presudi, a imajući u vidu okolnosti u ovom predmetu, Žalbeno veće smatra da, nezavisno od svakog propusta g. Lazarevića da preduzme adekvatnije mere kako bi prijavio krivična dela, sproveo istragu i pokrenuo postupak za izricanje disciplinskih mera, nijedan razumni presuditelj o činjenicama nije mogao da zaključi van razumne sumnje da je njegov propust u tom pogledu imao znatnog uticaja na počinjenje dela prisilnog premeštanja. Shodno tome, Žalbeno veće konstatuje da je prvostepeno veće pogrešilo kada je zaključilo da je g. Lazarević pomagao i podržavao prisilno premeštanje svojim propustom da

preduzme odgovarajuće mere kako bi se postarao za sprovođenje propisne istrage o teškim krivičnim delima koja su počinili pripadnici VJ.

Pored toga, g. Lazarević osporava zaključak prvostepenog veća prema kojem je svojim obilaskom jedinica VJ pružio ohrabrenje i moralnu podršku snagama VJ koje su sprovodile prisilno premeštanje. Žalbeno veće podseća da ohrabrenje i moralna podrška mogu da predstavljaju znatan doprinos krivičnom delu samo onda kada su glavni izvršioци krivičnog dela toga svesni. Žalbeno veće smatra da je prvostepeno veće pogrešilo kada je ustanovilo da jedini razuman zaključak glasi da je g. Lazarević svojim obilaskom jedinica Prištinskog korpusa pružio ohrabrenje i moralnu podršku izvršiocima. Prema tome, postupci g. Lazarevića u tom pogledu se ne mogu smatrati pomaganjem i podržavanjem delâ deportacije i prisilnog premeštanja koja su počinile snage VJ.

Međutim, Žalbeno veće smatra da konstatovane greške nemaju uticaja na konačni zaključak prvostepenog veća o tome da je g. Lazarević pružao praktičnu pomoć pripadnicima VJ koji su učestvovali u počinjenju delâ prisilnog premeštanja i deportacije i da je to imalo znatnog uticaja na počinjenje datih krivičnih dela. Žalbeno veće podseća da je, prema konstataciji prvostepenog veća, g. Lazarević učestvovao u planiranju i sprovođenju zajedničkih operacija koje je vodila VJ i da je na taj način znatno doprineo počinjenju krivičnih dela u redovima VJ, pošto je svojim postupanjem pružao pomoć u vidu vojnika na terenu za izvršavanje dela, putem organizovanja i opremanja jedinica VJ i putem snabdevanja oružjem, uključujući tenkove, kao pomoći za izvršenje pomenutih dela.

G. Lazarević takođe tvrdi da je Prvostepeno veće pogrešilo kada je konstatovalo da je imao potrebnu *mens rea* za pomaganje i podržavanje krivičnih dela deportacije i prisilnog premeštanja koja su počinili pripadnici VJ. G. Lazarević iznosi da je prvostepeno veće pogrešilo kada je, na osnovu njegovih saznanja o događajima i zločinima koji su se odigrali 1998. godine, zaključilo da je on bio svestan toga da će verovatno doći do sličnih slučajeva prekomerne upotrebe sile i prisilnog raseljavanja ukoliko izda naređenje VJ da deluje na Kosovu 1999. godine. Žalbeno veće napominje da prvostepeno veće nije konstatovalo da je 1998. godine došlo do prisilnog raseljavanja. Na osnovu informacija koje je primio 1998. godine, g. Lazarević je u najboljem slučaju bio svestan toga da postoji verovatnoća da će snage VJ pribegavati prekomernoj i neselektivnoj upotrebi sile ili da će počiniti druga krivična dela ako im se izda naređenje da deluju na Kosovu 1999. godine. Međutim, Žalbeno veće smatra da, samo na osnovu takvih saznanja, nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao da konstatuje, kao jedini razuman zaključak koji se dà izvesti, da je g. Lazarević bio svestan toga da će verovatno doći do prisilnog raseljavanja ukoliko naredi VJ da deluje na Kosovu 1999. godine. Shodno tome, Žalbeno veće konstatuje da je prvostepeno veće u tom pogledu pogrešilo.

Međutim, iz razloga koji se navode u drugostepenoj presudi, Žalbeno veće konstatuje da je razuman presuditelj o činjenicama mogao da konstatuje, kao jedini razuman zaključak koji se dà izvesti na osnovu činjeničnog stanja, da je počev od 24. marta 1999. godine, kada su se odigrali prvi zločini u Prištini, g. Lazarević bio svestan kampanje terora, nasilja i prisilnog raseljavanja koju su sprovodile snage VJ i MUP-a nad stanovništvom kosovskih Albanaca. Stoga Žalbeno veće odbija delove žalbe g. Lazarevića koji su relevantni za to pitanje.

Shodno tome, Žalbeno veće potvrđuje zaključak prvostepenog veća da je g. Lazarević pomagao i podržavao krivična dela deportacije i nehumanih dela (prisilno premeštanje).

Žalba tužilaštva u vezi sa g. Lazarevićem

Sada ću se osvrnuti na žalbu tužilaštva u vezi sa oslobađajućom presudom izrečenom g. Lazareviću za krivična dela ubistva kao zločina protiv čovečnosti, ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja i progona putem ubistva kao zločina protiv čovečnosti.

Prvostepeno veće je ustanovilo da ubijanja nisu predstavljala jedan od nameranih ciljeva organizovane kampanje VJ i MUP-a. Iz tog razloga, iako je konstatovano da je g. Lazarević u nekim slučajevima znao da pripadnici VJ ubijaju kosovske Albance, prvostepeno veće je zaključilo da on nije bio svestan toga da snage VJ i MUP-a odlaze na konkretna mesta zločina kako bi počinile ubijanja.

Tužilaštvo tvrdi da je, izricanjem oslobađajuće presude g. Lazareviću za pomaganje i podržavanja ubistva, prvostepeno veće načinilo pravnu grešku u pogledu kriterijuma za *mens rea* u pomaganju i podržavanju. Žalbena veće konstatuje da je prvostepeno veće primenilo kriterijum prema kojem je g. Lazarević morao da bude svestan ključnih elemenata konkretnog počinjenog zločina, uključujući stanje svesti izvršilaca. Prema tome, Žalbena veće se uverilo da je prvostepeno veće primenilo ispravni pravni kriterijum.

Alternativno, tužilaštvo iznosi argument da je prvostepeno veće načinilo činjeničnu grešku izricanjem oslobađajuće presude g. Lazareviću za pomaganje i podržavanje ubistva. Međutim, Žalbena veće je ustanovilo da tužilaštvo nije dokazalo da je prvostepeno veće pogrešilo kada je izvelo zaključak da g. Lazarević nije imao potrebnu *mens rea*. Shodno tome, Žalbena veće odbija delove žalbe tužilaštva relevantne za to pitanje i potvrđuje oslobađajuću presudu izrečenu g. Lazareviću za pomaganje i podržavanje ubistva.

Odmeravanje kazne

Sada ću se osvrnuti na pitanje odmeravanja kazne. Žalbe na kazne koje je izreklo prvostepeno veće uložili su kako svi žalioци, tako i tužilaštvo.

Pošto je brižljivo razmotrilo argumentaciju strana u postupku, Žalbena veće je ustanovilo da su zasnovani argumenti tužilaštva, g. Šainovića i g. Lukića u vezi sa propustom prvostepenog veća da individualizuje izrečene kazne, kao i argument g. Lukića u vezi sa ocenom njegove predaje kao olakšavajuće okolnosti. Shodno tome, Žalbena veće prihvata delove žalbe tužilaštva, g. Šainovića i g. Lukića relevantne za to pitanje. Žalbena veće odbija sve ostale žalbene osnove žalilaca i tužilaštva koji se odnose na odmeravanje kazne.

Sada ću se osvrnuti na posledice zaključka koje je Žalbena veće izvelo u vezi sa odmeravanjem kazne. U tom kontekstu, Žalbena veće podseća da je, mimo svojih zaključaka o žalbama strana u postupku u vezi sa izrečenom kaznom, poništilo jedan broj osuđujućih presuda izrečenih svakom žaliocu. Žalbena veće smatra da, s obzirom na okolnosti u ovom predmetu i s obzirom na težinu krivičnih dela za koja su žalioци odgovorni, a imajući u vidu načelo proporcionalnosti, valja u ograničenom obimu smanjiti kazne koje je prvostepeno veće izreklo g. Šainoviću, g. Lazareviću i g. Lukiću.

Dispozitiv

Sada ću u celosti pročitati operativni tekst dispozitiva presude koju je donelo Žalbena veće.

Iz gorenavedenih razloga, **ŽALBENO VEĆE,**

NA OSNOVU člana 25 Statuta i pravila 117 i 118 Pravilnika;

IMAJUĆI U VIDU pisane podneske strana u postupku i argumentaciju koju su strane usmeno iznele na žalbenom pretresu od 11. do 15. marta 2013. godine;

ZASEDAJUĆI na javnoj sednici;

G. Šainoviću, molim Vas, ustanite.

KADA JE REČ O NIKOLI ŠAINOVIĆU,

PRIHVATA delimično Šainovićev četvrti žalbeni osnov i **PONIŠTAVA** osuđujuću presudu koja mu je izrečena za činjenje putem učešća u ubistvu u sklopu UZP-a, kao kršenje zakona i običaja ratovanja, i za ubistvo i progon, putem ubistva, kao zločine protiv čovečnosti u Beloj Crkvi, Maloj Kruši, gradu Suva Reka, Izbici, gradu Đakovica, Korenici i Meji, kao i u blizini Gornjeg Studimlja (deo tačke optužnice 3, deo tačke optužnice 4 i deo tačke optužnice 5);

PRIHVATA žalbeni podosnov 7.3 u Šainovićevoj žalbi u vezi sa odmeravanjem kazne;

ODBIJA, uz suprotno mišljenje sudijâ Liu i Tuzmukhamedov, Šainovićevu žalbu u svakom drugom pogledu;

PONIŠTAVA *proprio motu* osuđujuću presudu koja je izrečena Šainoviću kao učesniku u UZP-u za deportaciju i nehumana dela (prisilno premeštanje) kao zločine protiv čovečnosti počinjene u Tušilju (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2);

PONIŠTAVA osuđujuću presudu koja je izrečena Šainoviću kao učesniku u UZP-u za deportaciju i nehumana dela (prisilno premeštanje) kao zločine protiv čovečnosti počinjene u Turičevcu (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2), usled delimičnog prihvatanja žalbenog podosnova 1(f) u Lazarevićevoj žalbi;

POTVRĐUJE, uz suprotno mišljenje sudijâ Liu i Tuzmukhamedov, ostale delove osuđujuće presude koja je Šainoviću izrečena po tačkama optužnice 1 do 5;

USVAJA delimično, uz suprotno mišljenje sudijâ Liu i Tuzmukhamedov, treći i četvrti žalbeni osnov tužilaštva i **KONSTATUJE**, uz suprotno mišljenje sudijâ Liu i Tuzmukhamedov, da je prvostepeno veće pogrešilo kada je ustanovilo da Šainović nije kriv za činjenje putem učešća u progonu u sklopu UZP-a, putem seksualnog zlostavljanja, kao zločina protiv čovečnosti u Belegu, Ćirezu i Prištini (deo tačke optužnice 5), ali **ODBIJA**, uz suprotno mišljenje sudije Ramaroson, da mu izrekne novu osuđujuću presudu s tim u vezi;

PRIHVATA delimično šesti žalbeni osnov tužilaštva u vezi sa odmeravanjem kazne;

ODBIJA žalbu tužilaštva u vezi sa Šainovićem u svakom drugom pogledu;

UKIDA kaznu od 22 godine zatvora i **IZRIČE** kaznu od 18 godina zatvora, pri čemu, u skladu sa pravilom 101(C) pravilnika, ima pravo da mu se u izdržavanje kazne uračuna vreme koje je do sada proveo u pritvoru;

G. Šainoviću, možete da sednete.

G. Pavkoviću, molim Vas, ustanite.

KADA JE REČ O NEBOJŠI PAVKOVIĆU,

ODBIJA Pavkovićevu žalbu u celini;

PONIŠTAVA *proprio motu* osuđujuću presudu koja je izrečena Pavkoviću kao učesniku u UZP-a za deportaciju i nehumana dela (prisilno premeštanje), kao zločine protiv čovečnosti počinjene u Tušilju (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2);

PONIŠTAVA osuđujuću presudu koja je izrečena Pavkoviću kao učesniku u UZP-u za deportaciju i nehumana dela (prisilno premeštanje) kao zločine protiv čovečnosti počinjene u Turićevcu (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2), usled delimičnog prihvatanja žalbenog podosnova 1(f) u Lazarevićevoj žalbi;

PONIŠTAVA osuđujuću presudu koja je izrečena Pavkoviću kao učesniku u UZP-u za ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja i za ubistvo i progon, putem ubistva, kao zločine protiv čovečnosti, u vezi sa 274 od 287 kosovskih Albanaca ubijenih u Korenici i okolini i u Meji tokom operacije u dolini Reke (deo tačke optužnice 3, deo tačke optužnice 4 i deo tačke optužnice 5), usled delimičnog prihvatanja žalbenog osnova Q u Lukićevoj žalbi;

POTVRĐUJE ostale delove osuđujuće presude koja je Pavkoviću izrečena po tačkama optužnice 1 do 5;

USVAJA delimično četvrti žalbeni osnov tužilaštva i **KONSTATUJE** de je prvostepeno veće pogrešilo kada je ustanovilo da Pavković nije kriv za činjenje putem učešća u progonu u sklopu UZP-a, putem seksualnog zlostavljanja, kao zločina protiv čovečnosti u Prištini (deo tačke optužnice 5), ali **ODBIJA**, uz suprotno mišljenje sudije Ramaroson, da mu izrekne novu osuđujuću presudu s tim u vezi;

PRIHVATA delimično šesti žalbeni osnov tužilaštva u vezi sa odmeravanjem kazne;

ODBIJA žalbu tužilaštva u vezi sa Pavkovićem u svakom drugom pogledu;

POTVRĐUJE izrečenu kaznu od 22 godine zatvora, pri čemu, u skladu sa pravilom 101(C) pravilnika, ima pravo da mu se u izdržavanje kazne uračuna vreme koje je do sada proveo u pritvoru;

G. Pavkoviću, možete da sednete.

G. Lazareviću, molim Vas, ustanite.

KADA JE REČ O VLADIMIRU LAZAREVIĆU,

PRIHVATA delimično žalbene podnosnove 1(f) i 1(i) u Lazarevićevoj žalbi i **PONIŠTAVA** osuđujuću presudu koja mu je izrečena za pomaganje i podržavanje deportacije i nehumanih dela (prisilno premeštanje), kao zločina protiv čovečnosti počinjenih u Turićevcu i gradu Kačanik (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2);

PRIHVATA delimično žalbene podosnove 3(e), 3(h) i 3(i) u Lazarevićevoj žalbi i **PONIŠTAVA** zaključke prvostepenog veća da je: (i) njegov propust da preduzme odgovarajuće istražne i kaznene mere znatno doprineo tome da snage VJ počine krivična dela prisilnog premeštanja i deportacije; i (ii) njegov obilazak jedinica VJ pružio ohrabrenje i moralnu podršku snagama VJ koje su sprovodile prisiljno raseljavanje;

ODBIJA Lazarevićevu žalbu u svakom drugom pogledu;

PONIŠTAVA *proprio motu* osuđujuću presudu koja je Lazareviću izrečena za pomaganje i podržavanje deportacije i nehumanih dela (prisilno premeštanje), kao zločine protiv čovečnosti počinjene u Tušilju (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2);

POTVRĐUJE ostale delove osuđujuće presude koja je Lazareviću izrečena po tačkama optužnice 1 i 2;

USVAJA delimično peti žalbeni osnov tužilaštva i **KONSTATUJE** da je prvostepeno veće pogrešilo kada je ustanovilo da Lazarević nije kriv za pomaganje i podržavanje deportacije i nehumanih dela (prisilno premeštanje), kao zločine protiv čovečnosti počinjene u Žabarima, Dušanovu, Sojevu, Starom Selu, and Miroslavlju (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2), ali **ODBIJA**, uz suprotno mišljenje sudije Ramaroson, da mu izrekne novu osuđujuću presudu s tim u vezi;

PRIHVATA delimično šesti žalbeni osnov tužilaštva u vezi sa odmeravanjem kazne;

ODBIJA žalbu tužilaštva u vezi sa Lazarevićem u svakom drugom pogledu;

UKIDA izrečenu kaznu od 15 godina zatvora i **IZRIČE** kaznu od 14 godina zatvora, pri čemu, u skladu sa pravilom 101(C) pravilnika, ima pravo da mu se u izdržavanje kazne uračuna vreme koje je do sada proveo u pritvoru;

G. Lazareviću, možete da sednete.

Mr. Lukiću, molim Vas, ustanite.

KADA JE REČ O SRETENU LUKIĆU,

PRIHVATA delimično žalbeni podosnov O(1)(e) i žalbeni osnov Q Lukićeve žalbe i **PONIŠTAVA** osuđujuću presudu koja mu je izrečena za činjenje putem učešća u ubistvu u sklopu UZP-a, kao kršenje zakona i običaja ratovanja, i za ubistvo i progon, putem ubistva, kao zločine protiv čovečnosti u Beloj Crkvi, Maloj Kruši, gradu Suva Reka, Izbiciji gradu Đakovica, kao i u vezi sa 274 od 287 kosovskih Albanaca ubijenih u Korenici i okolini i u Meji tokom operacije u dolini Reke (deo tačke optužnice 3, deo tačke optužnice 4 i deo tačke optužnice 5);

PRIHVATA delimično žalbene podosnove KK(3) i KK(1) Lukićeve žalbe u vezi sa odmeravanjem kazne;

ODBIJA Lukićevu žalbu u svakom drugom pogledu;

PONIŠTAVA *proprio motu* osuđujuću presudu koja je izrečena Lukiću kao učesniku u UZP-u za deportaciju i nehumana dela (prisilno premeštanje), kao zločine protiv čovečnosti počinjene u Tušilju (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2);

PONIŠTAVA osuđujuću presudu koja je izrečena Lukiću kao učesniku u UZP-u za deportaciju i nehumana dela (prisilno premeštanje), kao zločine protiv čovečnosti počinjene u Turićevcu (deo tačke optužnice 1 i deo tačke optužnice 2), usled prihvatanja žalbenog podosnova 1(f) u Lazarevićevoj žalbi;

POTVRĐUJE ostale delove osuđujuće presude koja je Lukiću izrečena po tačkama optužnice 1 do 5;

USVAJA delimično treći i četvrti žalbeni osnov tužilaštva i **KONSTATUJE** da je prvostepeno veće pogrešilo kada je ustanovilo da Lukić nije kriv za činjenje putem učešća u progonu u sklopu UZP-a, putem seksualnog nasilja, kao zločina protiv čovečnosti u Belegu, Čirezu i Prištini (deo tačke optužnice 5), ali **ODBIJA**, uz suprotno mišljenje sudije Ramaroson, da mu izrekne novu osuđujuću presudu s tim u vezi;

PRIHVATA delimično šesti žalbeni osnov tužilaštva u vezi sa odmeravanjem kazne;

ODBIJA žalbu tužilaštva u vezi sa Lukićem u svakom drugom pogledu;

UKIDA kaznu od 22 godine zatvora i **IZRIČE** kaznu od 20 godina zatvora, pri čemu, u skladu sa pravilom 101(C) pravilnika, ima pravo da mu se u izdržavanje kazne uračuna vreme koje je do sada proveo u pritvoru;

ODLUČUJE da drugostepena presuda stupa na snagu odmah na osnovu pravila 118 Pravilnika;

NALAŽE da, u skladu sa pravilima 103(C) i 107 Pravilnika, žalinci ostanu u pritvoru Međunarodnog suda sve dok se ne privede kraju organizovanje njihovog transfera u države u kojima će izdržavati kaznu.

Sudija Liu Daqun prilaže delimično suprotno mišljenje i izjavu.

Sudija Arlette Ramarason prilaže suprotno mišljenje.

Sudija Bakhtiyar Tuzmukhamedov prilaže suprotno mišljenje.

Primerici drugostepene presude biće dostavljeni stranama u postupku po završetku sednice.

Sednica Žalbenog veća Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ovim je završena.

*****